

FAKULTA FILOZOFICKÁ
ZÁPADOČESKÉ
UNIVERZITY
V PLZNI

PROTOKOL O HODNOCENÍ PRÁCE

Katedra filozofie

Práce: diplomová

Posudek: vedoucí

Práci hodnotila: Mgr. Marie Větrovcová, Ph.D.

Práci předložila: Mgr. Kateřina Kotlaříková

Název práce: Albert Girard: *Invention nouvelle en l'algèbre*

1. CÍL PRÁCE:

Cílem práce bylo přeložit a kontextuálně (v rámci dějin renesanční a raně novověké matematiky, dobového myšlení a kultury) interpretovat zásadní dílo (dosud nedoceňované) Alberta Girarda *Invention nouvelle en l'algèbre* do češtiny. Tento cíl byl beze zbytku a výborně splněn. Autorka, původně gradovaná lingvistka, svůj potenciál v práci zjevně zúročila.

Navíc překlad přichází s komentáři, ozřejmujícími novost díla ve své době i pro dobu dnešní, podává pečlivou lingvistickou analýzu výrazů historického a odborného jazyka a vysvětluje nové matematické jevy, které dílo přináší. V tomto práci zásadně překračuje standardní úroveň, kladenou na diplomové práce.

Práce se též snaží podat výpověď, zda lze dílo považovat za přínos vědecké revoluci a zda lze o takovýchto otázkách uvažovat již na počátku novověku. V závěru práce nacházíme výpověď, že ohledně textu sice nelze hovořit o revoluci, ale klíčovým okamžiku ve vývoji matematiky (s. 75).

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ:

Autorka především *pracovala s dobovým originálem* (vydání z roku 1629). Dílo nebylo dosud přeloženo do žádného cizího jazyka, ani nebyl proveden překlad do moderní francouzštiny (vydání z roku 1884 je pouze přetiskem s drobnými úpravami a přepisem pravopisu). Proto je potřeba vyzdvihnout péči a práci diplomantky v práci s tak náročným zdrojem.

Sama analýza celého textu rovněž dosud nebyla nikým provedena (jsou pouze komentáře k vybraným pasážím). Text byl pouze zmiňován jako zásadní pro další významné evropské matematiky, jakými byli Descartes, Fermat. Navazují na něj Leibniz, Newton, Bernoulli a později další jako d'Alembert a Gauss. Autorka tak stává *jednou z vůbec prvních systematických interpretů* Girardova díla po stránce nejen lingvistické, ale též matematické. Při překládání diplomantka evidentně *prokazuje porozumění dobovému odbornému textu* v oblasti aritmetiky, klasické algebry a teorie rovnic a sférické geometrie (i s ohledem k dnešní tradici matematického vědění).

První kapitola se věnuje matematice 17. století, její kontextualizaci historické i matematické, pokroku v matematické symbolice a otázce základní věty algebry. Sleduje zde také Girardovy předchůdce a současníky. Diplomantka prokazuje výbornou orientaci a kritickou práci se současnou sekundární literaturou a odbornými pracemi, zejména z dějin matematiky. Originálními a tvůrčími podněty jsou (na základě vlastní analýzy díla) autorčina hodnocení Girardova počínu na pozadí shrnutých poznatků a prokázání jeho novosti/inovativnosti.

Druhá kapitola seznamuje čtenáře s Albertem Girardem a jeho dílem, všímá si zejména zvláštností jeho matematiky. Třetí kapitola je kratší a zahrnuje významu a členění spisu.

Těžištěm práce je komentovaný překlad v kapitole čtvrté. Ponejprv autorka popisuje technická a lingvistická úskalí, která měla při pořizování překladu. K práci využívala etymologické slovníky, kromě francouzštiny byla nutná znalost latiny.

Výraznou předností je, že vlastní překlad věrně sleduje starofrancouzský text, kterému se přizpůsobuje a neposunuje do příliš moderních výrazů, které by některé nuance spíše zastřely, než vyjasnily. Autorka tak ponechává čtenáři prostor pro porozumění dobovému matematickému vědění a jeho vývoji.

Je škoda, že z důvodu rozsahu nebylo možné uvést pracovního slovníček. Autorka by totiž překročila maximální povolený rozsah pro diplomové práce, stanovený příslušnou vyhláškou FF ZČU.

Až na dvě položky diplomová práce využívá výhradně zahraniční tituly (ve francouzském a anglickém jazyce). Rozsah práce odpovídá veliké péči o původní dílo. Je zřejmé, že text by měl být monograficky publikován.

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA:

Diplomová práce je členěna srozumitelně, jazyková úroveň je výborná.

Přísným zrakem lze velmi zřídka najít drobné typografické prohřešky (přebývající/chybějící čárka v odkazu, ukončení poznámek pod čarou, značka poznámky pod čarou a interpunkce). Ty by se jistě před vydáním textu snadno edičně upravily.

Odkazy jsou dohledatelné a odpovídají požadavkům na DP. Jedinou výhradu mám k citaci

„Němec, P., Abel: O algebraických rovnicích. Kanina: OPS; Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity v Plzni, 2011. ISBN 978-80-261-0042-3.“, která má být:

„Abel, N. H., *O algebraických rovnicích*. Překl. Petr Němec, ed. Marie Benediktová Větrovcová. Kanina: OPS; Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2011. ISBN 978-80-87269-23-7 (OPS) a ISBN 978-80-261-0042-3 (Západočeská univerzita).“

Speciálně kapitolu na stranách 83 až 137 jako Benediktová Větrovcová, M., Algebraické rovnice a Niels Henrik Abel. In: Abel, N. H., *O algebraických rovnicích*. Překl. Petr Němec, studie a komentáře Marie Benediktová Větrovcová, s. 83-137. OPS a Západočeská univerzita v Plzni, Kanina a Plzeň 2011. ISBN 978-80-87269-23-7 (OPS) a ISBN 978-80-261-0042-3 (Západočeská univerzita).

I přes složitost sazby je text vyveden typograficky velmi zdařile tak, že odpovídá původnímu prvotisku. Poslední část původního textu, která obsahuje užití algebry při řešení rovinných a sférických geometrických úloh, obsahuje obrázky, které jsou převzaté ze skenů originálu. K vydání (pokud by nešlo přímo o bilingvu) by je bylo vhodné překreslit.

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE:

Diplomová práce Mgr. Kateřiny Kotlaříkové mimořádně převyšuje svým vypracováním, náročností a závažností standardní diplomové práce a spíše má úroveň předstupně práce disertační. Proto doporučuji komisi zvážit, aby předloženou práci navrhla děkanovi na ocenění za její mimořádnou úroveň.

Doporučuji text práce, zejména překlad, *monograficky publikovat* (nejlépe bilingválně) a vydat v řadě komentovaných překladů evropských matematických děl. Předložená *diplomová práce* tak pokračuje v tradici katedry filozofie FF ZČU ve zprostředkování klíčových historických vědeckých pramenů české odborné, pedagogické a širší veřejnosti.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ:

- Albert Girard je kromě vlastního *Invention nouvelle en l'algèbre* znám jako překladatel a komentátor Stevinovy *Aritmetiky* (diplomová práce k první knize tohoto díla byla na KFI FF ZČU obhájena v ak. roce 2017/2018), na kterého navazuje. Mohla byste stručně shrnout srovnání těchto autorů? (V čem je Girardova aritmetika a algebra jiná?)
- Jakým způsobem Girard užívá geometrii ve vztahu k algebře?
- Můžete uvést největší „základnosti“ překládání starofrancouzského textu?

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA: Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji známku *výborně*.

V Praze dne 10. května 2018